

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNİN YERİ:

Afganistan Örneği

Fatih Şükrü BAĞDAŞ

Hava Harp Okulu, İSTANBUL

ÖZET

Küreselleşmenin etkisi ve eğitim, ticaret, siyaset, askerlik, kültür, sanat, haberleşme gibi nedenlerle ortaya çıkan dil öğrenme gereksinimi, Türkçe konuşan kimselerin yabancı dilleri öğrenmesi kadar yabancıların da Türkçeyi öğrenmesini zorunlu kılmaktadır. Bir toplumun, bir devletin ve milletin kendi varlığını ve kültürünü duyurabilmek için yapacağı en önemli faaliyetlerin başında yine dilini öğretmek gelmektedir.

Geçmişten getirdiği bağlarla dünyanın çok çeşitli ülkeleriyle iletişim içinde olan Türkiye, kültürel mirası ve önemli konumuyla her dönemde dünyanın ilgisini çeken bir ülke olmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'ye ve Türkçeye duyulan ilginin bir yansıması olarak Yabancılar Türkçe Öğretimi alanında son yıllarda gözlenen hareketlenmede, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yaptığı katkıya dikkat çekmeye çalışılmış, konu Afganistan örneğiyle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: MAP (Misafir Askeri Personel), YTÖ (Yabancılar Türkçe Öğretimi)

ABSTRACT

The necessity of learning language developing due to the effect of globalization, education, commerce, politics, military service, culture, art, and communication requires learning Turkish as foreign language for others as much as Turkish people to learn a foreign language. One of the major roles of a state and nation in order to express its culture and values is to teach its own language.

Being in communication with various countries around the world with its bonds coming from the past, Turkey has proven to be the interest of other parts of the world with its cultural heritage and strategic location.

In this study, with the example of Afghanistan, the researcher tries to point out the recent development in the field of Turkish Language Teaching (TLT) suggesting the interest of Turkey and Turkish language and contribution of Turkish Armed Forces for this purpose.

Keywords: Guest Military Personnel (GMP), TFL (Turkish as a Foreign Language)

1. Giriş

Milletlerin var oluşunda dil ne kadar mühim bir yer tutuyorsa devamı açısından da bir o kadar önemlidir. Bu yönüyle dil, millet olmanın temel unsurudur ve kültür birliğini temin eden ve kültürün yeni nesillere aktarılmasını sağlayan vazgeçilmez bir vasıta (Güzel, 2010: 372). Çünkü bir milletin kültür varlığını oluşturan tarihi, coğrafyası, din anlayışı, müziği, sanatı, edebiyatı, bilim ve tekniği, dünya görüşü ve millet olmayı sağlayan her türlü ortak değerlerinin, tarihin ve yüzyılların süzgecinden

geçerek dünden bugüne ve bugünden yarına aktarılması ancak dil yolu ile mümkün olmaktadır (Korkmaz, 2005:24).

Birey ve toplumlar, sahip oldukları bilgi ve tecrübelerle yetinmemekte, farklı toplumlarla etkileşim kurarak onların da birikimlerinden faydalanma ihtiyacı duymaktadırlar. Bu durum, bireylerin içinde bulunduğu toplumun anadilinden başka dilleri de öğrenmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerle yüzyıllardır yabancı dil öğretimine yönelik adımlar atılmış; ülkeler, seviye ve imkânlarına göre başka toplumların dilini öğrenmiş ya da başkalarına dillerini öğretmişlerdir.

Dil ile kültürün yakın ilişkisi, bir dilin yabancılara öğretimi konusunda da kültürü ön plana çıkarmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminin önemini anlatan Hengirmen (1993)'e göre bir dilin başka dilleri konuşan kişilere öğretilmesi çabası, aynı zamanda o dilin konuşulduğu topluma ait kültürel değerlerin öğretilmesi çabasını da içerecektir. Çünkü dil, kültürün aynasıdır. Yararcı bakış açısı ön planda tutulduğunda, bu durumun en pratik sonucu ülke tanıtımına katkısı açısından ortaya çıkmaktadır. Kültürel yakınlık ekonomik, politik ve askeri ilişkilerin temelini oluşturur. İşte bu nedenle yabancılara dil öğretimi, ülke savunması kadar önemlidir (Gedik, 2009:8).

2. Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihi Gelişimi

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihine bakıldığında, karşımıza ilk olarak bu alanda yazılmış eserler çıkmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar son yıllarda önem kazanmaya başlasa da yabancılara Türkçe öğretimi adına yapıldığı kabul edilen ilk çalışma, 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından Divanu Lugati't-Türk'ün yazılmasıdır. Araplara Türkçeyi öğretmeyi de amaçlayan bu eser, dönemin kültürüne, sosyal yaşantısına ışık tutması; şiirler, atasözleri gibi unsurları içermesi yönleriyle de büyük önem taşımaktadır. IV. yüzyılda Ali Şir Nevai'nin yazdığı Muhakemetü'l-Lügateyn, Türkçenin zenginliğini ortaya koyan ve alanda ismini sayabileceğimiz bir başka eserdir.

Kıpçak Türkçesi dönemi, Türkçenin yabancılara öğretiminin arttığı bir dönemdir. 1250-1517 yılları arasında hüküm süren Memlûk Devleti'nde Türk sultanlarının devleti yönetmesi nedeniyle Türkçeye karşı ilgi artmıştır. Bu ilgi, Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan kitapların yazılmasına neden olmuştur. Codex Cumanicus, Kitabü Bulgati'l-Müştak Fi Lugâti't-Türk ve'l-Kıfçak, Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî, El-Kavaninü'l-Külliyeye Li Zabtî'l-Lügati't-Türkiyye, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lugâti't-Türkiyye, Kitabü'l-İdrâk Li-lisânü'l-Etrak Kıpçak Türkçesi döneminin yabancılara Türkçe öğretmeyi amaçlayan eserleridir (Bayraktar, 2005:60).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin XVII. yüzyıldan sonra arttığını ve XX. yüzyıldan sonra en üst düzeye ulaştığını belirten Hengirmen (1993), Türk dilcilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine bir zamana kadar önem vermediğini belirtmiş ve bu alana yönelik olarak yabancı yazarların Türk yazarlardan daha fazla eser ürettiğini söylemiştir.

Osmanlı Devleti zamanındaki yabancı dil öğretimine bakılınca, saray hizmetleri için görgülü ve bilgili adam yetiştirmek amacıyla kurulan Enderunlarda Arapça ve Fransızca öğretiminin dışında devşirmelere Türkçe öğretiminin yapıldığı görülmektedir (Demirel, 1993:7). Tanzimat’tan sonra, 1886 yılında Galatasaray Sultanisinin açılmasıyla Türkiye’de yabancı dillerin öğretiminin hız kazandığı bir döneme girilmiştir.

Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kurulan kurumların tarihi çok eskilere dayanmamaktadır. Üniversitelerdeki yabancı öğrencileri eğitime hazırlamak için açılan Türkçe hazırlık sınıfları bu konuda önemli bir işlev görmüştür. Boğaziçi Üniversitesi, 1958 yılında Robert Kolej adıyla Türkiye’de yabancılara Türkçeyi öğretmek amacıyla çalışmalara başlayan ilk üniversitelerden biri olmuştur.

1963 yılında Ankara Üniversitesinde yabancılar için Türkçe kursu açılmış ve “Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi” kitabı hazırlanmıştır. Yabancılara Türkçe öğretiminin köşe taşlarından biri, 1984 yılında Ankara Üniversitesi TÖMER’in açılması olmuştur. Yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla dünyanın önde gelen dil ve kültür merkezleri örnek alınarak kurulan TÖMER, 2011 yılı itibariyle Türkiye genelinde 8 ilde toplam 11 şubeye ulaşmıştır.¹⁷ Günümüzde dil okullarında, özel veya resmi kuruluşlara bağlı dil kurslarında, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı bünyesinde, yurt dışındaki Türkoloji merkezlerinde veya bölümlerinde, yurt içinde bazı üniversitelere bağlı dil okullarında, uzaktan eğitim merkezlerinde ve üniversitelerin Türkçe öğretim merkezlerinde (TÖMER) Türkçe eğitimi yürütülmektedir (Karababa, 2009:271).

3. TSK’nin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçinde YTÖ

Ülkemizde birçok konuda modern teknik ve yaklaşımların ilk uygulayıcısı olan Türk ordusu, Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi konusunda da ilk uygulama ve kurumsal sahiplenmede bulunan kurumlarımızdan olmuştur. Türk ordusunda eğitim görecekt olan yabancı subayların Türkçe öğrenme ihtiyacı ile bu konuya yönelinmiş ve dil okullarında bu yönde önemli çalışmalar yapılmıştır (Akış, 2010:202). 24 Nisan 1933 tarih ve 14234 sayılı, Gazi Mustafa Kemal imzalı kararnamede (Bakınız: Ek-1)¹⁸, Suudi Arabistan Hükümeti’nin “Türkiye Harp ve Tayyare Mektepleri”ne öğrenci göndermek istemesi üzerine alınan kabul kararı yer almaktadır. Belge, yabancılara Türkçe eğitimi adına askeri kurumların eskiden beri oynadığı role ışık tutması açısından önemlidir (Bağdaş, 2011).

Günümüzde eğitim iş birliği anlaşmaları kapsamında dost ve müttefik ülkelerden Harp Okullarında, Astsubay Meslek Yüksekokullarında ve bazı askeri liselerde öğrenim görmek üzere gelen MAP’a bu okulların Türkçe Hazırlık Sınıflarında 1 sene Türkçe Hazırlık Eğitimi verilmektedir. Bu eğitimi tamamlayanlar, harp okulu, MYO ve askeri lise eğitimlerini Türkiye’de ilgili okullarda

¹⁷ “www.tomer.ankara.edu.tr.” web sayfasından alınmıştır.

¹⁸ Belge, Dr. Osman YALÇIN’dan 9 Haziran 2011 tarihinde alınmıştır.

sürdürmektedirler. Türk Hava Kuvvetleri, 1955 yılında Libyalı bir öğrenciyi kabul ederek tarihinde ilk kez misafir askeri öğrenci almıştır.

Hava Harp Okuluna Kabul Edilen İlk Misafir Askeri Öğrenci (1955)

1992 yılından itibaren eğitim-öğretim iş birlikleri çerçevesinde dost ve müttefik ülkelere misafir askeri öğrenci kabul edilmeye devam edilmiştir (HHO, 2011:181). Harp Akademileri ve Lisan Okulları bünyesinde de, farklı ülkelere gelen Misafir Askeri Personel (MAP)'e yönelik Türkçe öğretimi yapılmaktadır.

Uluslararası birçok alanda görev yapmış olan ve yapmaya devam eden Türk Silahlı Kuvvetleri, barışı destekleme harekâtları, insani yardım faaliyetleri gibi rolleriyle Türkiye'yi en güzel şekilde temsil etmenin gayreti içerisinde olmuştur. Bu gayretlerin en önemlilerinden biri de gidilen toplumlara yönelik verilen eğitimlerdir.

Dost ve müttefik ülkelere imzalanan anlaşmalar kapsamında bahse konu ülkelere mensup Misafir Askeri Personel (MAP) Türk Silahlı Kuvvetleri eğitim kurumlarında; eğitim-öğretim yapılmakta ve çeşitli kurslar verilmektedir.

Bugüne kadar 52 dost ve müttefik ülkeye mensup 25.959 MAP'a eğitim/kurs verilmiştir. 2012-2013 döneminde, 30 ülkeden 2.593 MAP'a, 2013-2014 döneminde 28 ülkeden 1.527 MAP'a eğitim/kurs verilmesi planlanmıştır. Ayrıca, mobil eğitim timleri vasıtasıyla yabancı ülke personeline kendi ülkelerinde eğitim-öğretim yapılmakta ve çeşitli kurslar verilmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin yurt içi ve yurt dışındaki eğitim-öğretim faaliyetleri içinde Türkçe öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. Dost ve müttefik ülkelerdeki askeri personelin TSK personeli ile birlikte çalışabilmesi için Türkçe öğrenmelerini sağlamak amacıyla dost ve müttefik 16 ülkede (Afganistan, Arnavutluk, Bangladeş, Bosna Hersek, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Makedonya, Moğolistan, Romanya, Senegal, Tunus, Türkmenistan, Ukrayna, Ürdün ve Kosova), 21 Türkçe dershanesi

kurulmuş ve bahse konu dershanelerde bugüne kadar 3.782 personelin Türkçe kursu görmesi sağlanmıştır. Dil kurslarında dereceye girenlere, her yıl bir hafta süreli kültür gezisi icra edilmektedir.

Afganistan'da Kabil Gazi Askerî Eğitim Merkezinde bugüne kadar yaklaşık 400 Afgan acemi ere ve 4.223 astsubay adayına eğitim verilmiştir. Ekim 2009-Kasım 2010 tarihleri arasında Dağ Komd.Okl. ve Eğt.Mrk.K.lığı Eğirdir/Isparta'da 12 Afgan bölüğüne (1.193 personel) eğitim verilmiş, teçhizat ve donatım desteği sağlanmıştır. Afganistan'da bugüne kadar 18.060 personele eğitim verilmiştir.

Askerî eğitim iş birliği faaliyetleri kapsamında, Afganistan Komuta Kurmay Kolejine, Afganistan Millî Savunma Üniversitesine, Afganistan Kara Harp Okuluna, Kabil Askerî Lisesine ve Afganistan Yabancı Diller Okuluna danışman, Türkçe öğretmeni ile eğitici desteği sağlanmaktadır.¹⁹

3.1. TSK'nin Afganistan'da Türkçe Öğretimi Faaliyetleri

Afganistan, TSK'nin yurt dışındaki Türkçe öğretimi faaliyetlerini yansıtmayı açısından örnek teşkil etmektedir. M. Kemal Atatürk'ün Afgan lider Emanullah Han ile dostluğu, bu ülke ile ilişkilerin gelişmesini sağlamış ve günümüzde de devam eden Türkçe öğretiminin temelini oluşturmuştur.

Atatürk Afganistan Kralı Amanullah Han ile (Mayıs 1928)²⁰

İki ülke arasında imzalanan anlaşma ile Türkiye, Afganistan'a birçok sahada yetişmiş personelin yanı sıra eğitici subaylar da göndermiştir.

2003 yılında Afganistan Harp Okulunda Türkçe dershanesi açılmıştır. Burada, Türkiye'ye çeşitli kurslar için gidecek Afgan subaylarına ve Afgan öğrencilere Türkçe öğretilmiştir (Hayri, 2007:99). Bu kurslarda Türkçe öğretmeni subaylar görev yapmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, Afganistan'da ISAF'ın Komutanlığını üstlendikten sonra Afganistan'da bu kuvvetlerin komutanının isteği üzerine Hamid Karzai, 2001 yılında Kabil Üniversitesinde Türkoloji

¹⁹ Bu bölüm, "http://www.tsk.tr/4_uluslararası_iliskiler" web sayfasından alınmıştır. (Erişim: 23 Şubat 2014)

²⁰ http://www.anitkabir.org/ataturk/resimlerle-ataturk.html (Erişim: 23 Şubat 2014)

bölümünün açılmasını sağlamıştır. Bölümün açılışıyla ortaya çıkan Türkçe öğretim görevlisi ihtiyacını karşılamak üzere, Türkiye’den personel görevlendirilinceye kadar uzun bir süre ISAF kapsamında Afganistan’da bulunan Türkçe öğretmeni subaylar derslere girerek Türkoloji bölümüne destek vermiştir (Hayri, 2007:121). Bu bölümün derslerine katkı sağlamanın yanı sıra, Türk askeri tarafından Afgan Millî Savunma Bakanlığı Türkçe Dershanesinde, Afganistan Harp Okulunda ve Kabil Askeri Lisesinde Türkçe öğretimi faaliyetlerinde bulunulmuş ve halen eğitim-öğretime devam edilmektedir. Afganistan’daki askeri kurumlarda Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere, görev yapan personel tarafından dil öğretim materyalleri ve ders kitapları da hazırlanmıştır. Bu görevle Afganistan’a giden Türkçe öğretmeni subaylar tarafından Türkçenin ve Türk kültürünün tanıtılmasına yönelik fedakâr gayretler gösterilmektedir. Görev yapılan kurumun personeline yönelik iletişimi kolaylaştırmak amaçlı gönüllü Türkçe kurslarının yanı sıra, birçok farklı ülkeden gelen ISAF personelinden istekli olanlarına yönelik de kısa süreli Türkçe kursları düzenlenmiştir.

4. Sonuç

Dünyanın birçok bölgesinde Türkiye’yi başarıyla temsil eden TSK, Türk dilinin ve kültürünün tanıtılması yoluyla bu doğrultudaki en büyük hizmetlerinden birini yerine getirmiştir ve getirmeye devam etmektedir. Türk ordusunun Afganistan’da yabancılara Türkçe öğretimi adına gerçekleştirdiği faaliyetler, bu gayretlerin güzel bir örneğini teşkil eder. TSK’nin Yabancılara Türkçe öğretiminin kurumsallaşması, kendi içine bir sistem olarak ele alınıp işlenmesi yolunda daha büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akış, İ. (2010). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Ana Sorunlar*. E. Uzun, E. Gökmen ve C. Kurt (Ed.), 8. Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu içinde (s.202-203). Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Bağdaş, F.Ş. (2011). *Hava Harp Okulunda Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenmede Karşılaştıkları Güçlükler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, N. (2005). *Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi*. <http://www.turkceogretimi.com> web adresinden 10 Ağustos 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Demirel, Ö. (1993). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: USEM Yayınları.
- Gedik, D. (2009). *Yabancılara Türkçe Öğretimi (Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, A. (2010). *Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Kurulması Gerekli Görülen Ana Bilim Dalları*, Türklük Bilimi Araştırmaları, XXVII Bahar, s.371-383.
- Hayri, A. (2007). *Afganistan’da Türkçe Eğitiminin Tarihi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hengirmen, M. (1993). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*. A.Ü. TÖMER Dil Dergisi, (10).
- HHO. (2011). *Hava Kuvvetlerinin 100’üncü Yılında Hava Harp Okulu*, Hava Harp Okulu Yayınları, İstanbul.
- Karababa, C. (2009) *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (2), s. 265-277.

Korkmaz, Z., Ercilasun, B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H., Birinci, N. (2005). *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin, Ankara.

<http://www.tsk.tr>

<http://www.anitkabir.org>

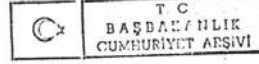
<http://www.tomer.ankara.edu.tr>

EK

T. C.
BAŞVEKÂLET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

Sıra : 14284

KARARNAME

Millî Müdafaa Vekillikinden yazılan 20/3/933 tarih ve 265/-1967 sayılı tezkerede; Saudi Arabistan Hükûmetinin Türkiye Harp ve Tayyare Mekteplerinde okumak üzere on talebe göndermek istediği ve önümüzdeki sene içinde ne şartlarla talebe kabul olunacağını sorduğu bildirilmiş ve Büyük Erkânı Harbiye Reisliği masrafları hükûmetlerine ait olmak üzere bu talebenin mekteplerimize alınmasında mahzur olmadığını söylemiş olduğundan bu hususta bir karar verilmesi x istenilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetinin 24/4/933 toplanışında görüşülerek masrafları kendi hükûmetlerine ait olmak şartıyla bu hükûmetin göndermek istediği talebenin mekteplerimize alınması kabul olunmuştur.

24/4/933

REİSİCÜMHUR

Gayi M. Kemancı

Bş. V.

İsmail

Ad. V.

Şükrü Kemancı

M. M. V.

Kemancı

Da. V.

S. W. W.

Ha. V. V.

S. W. W.

Ma. V.

M. M. V.

Mf. V.

S. W. W.

Na. V.

L. İ. İ.

İk. V. V.

M. M. V.

S. İ. M. V.

S. İ. M. V.

G. İ. V.

S. İ. M. V.

Zr. V.

M. M. V.

080 18 01 02 35 28 17

426 644 02.10.07